

KOMISJON

KOMISJONI OTSUS,

30. juuni 2004,

mida Saksamaa andis Herlitz kontsernile

(teatavaks tehtud numbri K(2004) 2212 all)

(Ainult saksakeelne tekst on autentne)

(EMPs kohaldatav tekst)

(2005/878/EÜ)

EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON,

võttes arvesse Euroopa Ühenduse asutamislepingut, eriti selle artikli 88 lõike 2 esimest lõiku,

võttes arvesse Euroopa Majanduspiirkonna lepingut, eriti selle artikli 62 lõike 1 punkti a,

võttes arvesse nõukogu 22. märtsi 1999. aasta määrust (EÜ) nr 659/1999, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad EÜ asutamislepingu artikli 93 kohaldamiseks, ⁽¹⁾ eriti selle artikli 7 lõiget 3,

olles palunud huvitatud isikutel esitada oma märkused vastavalt asjaomastele sätetele ⁽²⁾ ja võttes nende märkusi arvesse,

ning arvestades järgmist:

I. MENETLUS

- (1) 2002. aasta märtsis esitas üks Herlitz AG peamisi konkurente kaebuse, milles osutati, et Berliini liidumaa annab Herlitz AG-le garantii. Komisjon palus Saksamaad oma 25. märtsi 2002. aasta kirjas esitada andmed võimaliku abi kohta Herlitz AG-le. Saksamaa eitas kõnealuse abi andmist 17. aprillil 2002 esitatud vastuses, mille saabumine registreeriti 18. aprillil 2002. Pärast seda, kui 24. aprillil 2002 ilmus ajakirjanduses artikkel, milles teatati, et Brandenburgi liidumaa on andnud Herlitz AG tütaretevõtjale Falken Office Products GmbH (edaspidi FOP) 1 miljoni euro suuruse laenu, palus komisjon 8. mai 2002. aasta kirjas Saksamaad uuesti esitada andmed võimaliku abi kohta Herlitz AG-le. 4. juuni 2002. aasta kirjas, mille saabumine registreeriti 5. juunil 2002, eitas Saksamaa taas igasuguse abi andmist.
- (2) Saksamaa teatas komisjonile lõpuks 17. juuli 2002. aasta kirjas, mille saabumine registreeriti 19. juulil 2002, et Brandenburgi Liidumaa Investeerimispank (InvestitionsBank des Landes Brandenburg, edaspidi ILB) on andnud Herlitz PBS AG-le ligi 1 miljoni euro suuruse laenu. Saksamaa esitatud andmete kohaselt on kõnealune meede juba võetud, mistõttu komisjon registreeris juhtumi kui teatamata jäetud riigiabi numbri NN 89/02 all. Lisad, sealhulgas maksejõuetuse likvideerimise kava, esitati 19. juuli 2002. aasta kirjaga, mille saabumine registreeriti 25. juulil, ja 1. augusti 2002. aasta kirjaga, mille saabumine registreeriti samal päeval. Komisjon küsis 8. augustil 2002 selgitusi antud abi kohta. Saksamaa esitas täiendavaid andmeid 4. septembri 2002. aasta kirjas, mille saabumine registreeriti samal päeval.

⁽¹⁾ EÜT L 83, 27.3.1999, lk 1. Määrust on muudetud 2003. aasta ühinemisaktiga.

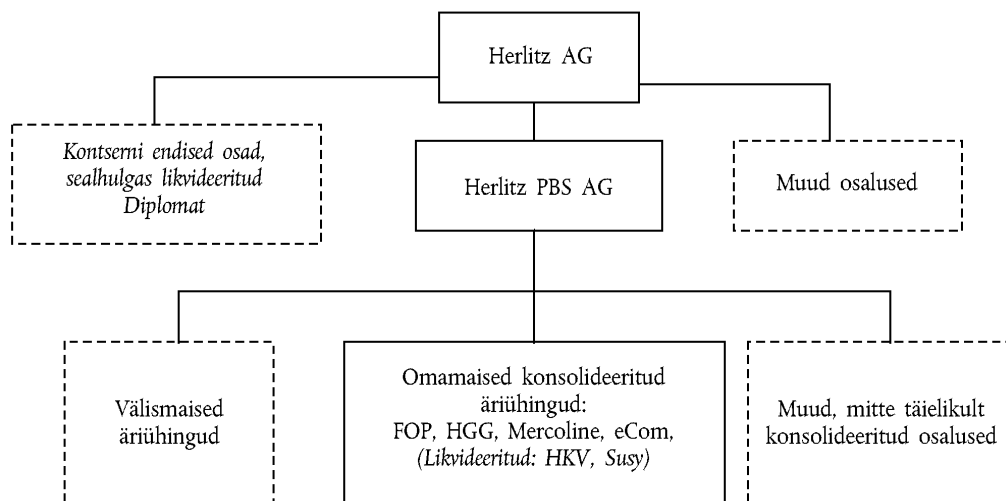
⁽²⁾ ELT C 100, 26.4.2003, lk 3.

- (3) 29. jaanuari 2003. aasta kirjas, mille saabumine registreeriti samal päeval, teatas Saksamaa komisjonile, et Herlitz PBS AG-le antud laen on Brandenburgi Liidumaa Investeerimispanngale täielikult tagasi makstud. Veel teatas Saksamaa komisjonile, et maksejõuetusmenetlus Herlitz AG ja Herlitz PBS AG suhtes on lõpetatud ning et maksejõuetuse likvideerimise kavad on heaks kiidetud ja ellu viidud.
- (4) Komisjon teatas Saksamaale 19. veebruari 2003. aasta kirjas, et ta on otsustanud algatada laenu ja sellega kaasnevate meetmete suhtes asutamislepingu artikli 88 lõikes 2 ettenähtud menetluse ning et juhtum on registreeritud numbri C-16/03 all. Saksamaa esitas oma seisukohad, mille saabumine registreeriti 28. aprillil 2003.
- (5) Komisjoni otsus algatada ametlik uurimismenetlus ilmus *Euroopa Liidu Teatajas*.⁽³⁾ Komisjon kutsus huvitatud isikuid esitama oma märkusi. Komisjon sai ühe huvitatud isiku märkused. Ta edastas need Saksamaale, kellele anti võimalus reageerida. Saksamaa märkused saadi 24. juuli 2003. aasta kirjaga, mille saabumine registreeriti 27. juulil 2003.
- (6) Saksamaa esitas täiendavaid andmeid 10., 12. ja 28. novembri 2003. aasta, 8. ja 26. jaanuari, 23. märtsi ning 23. ja 24. aprilli 2004. aasta kirjas. 27. jaanuaril 2004 toimus komisjoni esindajate, Saksamaa valitsuse, Herlitz kontserni ning pankrotihalduri kohtumine.

II. MEETMED

1. Asjaomane ettevõtja

- (7) Herlitz AG asutati 1904. aastal Berliinis kirjatarvete kauplusena, hiljem laienes see kontserniks ning on börsil noteeritud alates 1977. aastast. Kontsernis on Herlitz AG valdusühing, kellele kuuluvad tütarettevõtjate – mille hulgas on tähtsaim Herlitz PBS AG – aktsiad.
- (8) Enne maksejõuetusmenetlusi oli Herlitz PBS AG ja Diplomat GmbH (Diplomat) valdusühing Herlitz AG. Samal ajal oli Herlitz kontserni koosseisus Falken Office Products GmbH (FOP), Herlitz Kunst-*off*verarbeitung GmbH (HKV), Susy Card Papeterie GmbH (Susy), HGG Verwaltungsgesellschaft mbH (HGG) ning ligi 15 riigis paiknevate välismaiste tütarettevõtjate valdusühing Herlitz PBS AG. 2002. aastal omandas Herlitz kontsern nii Mercoline GmbH kui ka eCom Verwaltungs GmbH ja eCom Logistik GmbH & Co.KG (eCom). Praegu on Herlitz kontserni struktuur järgmine:

⁽³⁾ Vt joonealune märkus 2.

- (9) Herlitz kontsern tegutseb selliste toodete nagu kirjatarbed, kontorikaubad ja õnnitluskaardid turgudel. Herlitz AG ja Herlitz PBS AG asuvad Berliinis. Herlitz kontserni tootmiskohad on Berliin, Falkensee (Brandenburg), Peitz (Brandenburg), Cunewald (Saksimaa), Poznan (Poola) ja Most (Tšehhi Vabariik). FOP on kontserni peamine kontoritarvete tootja.
- (10) Alates 2001. aasta juulist kuulub ligikaudu 67 % Herlitz AG aktsiatest pangakonsortsiumile, kuhu kuuluvad DB Industrial Holding (Deutsche Bank), Landesbank Berlin, Berliner Bank, ⁽⁴⁾ Hypovereinsbank, Bayerische Landesbank, DZ Bank AG, Dresdner Bank, HSBC, IKB Deutsche Industriebank AG ja West LB. Ülejäänud 35 % on hajutatud mitme aktsionäri vahel. ⁽⁵⁾
- (11) Kontserni majanduslik areng on kokku võetud järgmises tabelis.

Tabel 1

	1997	1998	1999	2000	2001	2002 kokku	2002 1.1.2002– 16.9.2002	2002 17.10.2002– 31.12.2002	2003
Käive (miljonites eurodes ^(*))	714	630	567	490	438	376	255	121	347
Netokasum/ kahjum (miljonites eurodes ^(*))	- 51	- 37	- 46	- 51	- 134	99	51	48	1,7
Töötajad ^(*)	5 420	4 483	4 228	3 380	2 984	3 096	keskmiselt 3 181	keskmiselt 3 109	ei ole olulist muutust
Kapital (miljonites eurodes ^(*))	171	123	70	18	- 55	43	- 6	43	43
Laenukohustused pankade ees (miljonites eurodes ^(*))	172	365	373	356	297	89	250	89	63

^(*) Kõik arvud osutavad seisule iga märgitud aasta või ajavahemiku lõpus, välja arvatud juhul, kui on märgitud keskmine.

- (12) Kuna märtsis 2002 ei pikendatud pangalaene, seisid Herlitz AG, Herlitz PBS AG ja teised kontserni tütarettevõtjad nagu Diplomat, HKV ja Susy silmitsi peatse maksejõuetusega või olid juba maksejõuetud. 3. aprillil 2002. aastal esitasid Herlitz AG ja Herlitz PBS AG maksejõuetusmenetluse taotluse. 5. juunil 2002. aastal algatas kohus maksejõuetusmenetluse mõlema äriühingu suhtes.
- (13) Mõne Herlitz kontserni tütarettevõtja suhtes on toimunud eraldi maksejõuetusmenetlused. Diplomat, HKV ja Susy Separate esitasid 12. aprillil 2002. aastal pankrotiavalduse ning hiljem kõnealused äriühingud likvideeriti. Likvideerimise käigus rahuldati saadud tulu arvelt kõigi nende võlausaldajate nõuetest võrdne protsent. Ükski võlausaldaja ei loobunud ühestki nõudest nende äriühingute või FOPi vastu. FOPi maksejõuetust välditi Herlitz PBS AG-le antud päästmisabalaenuga.
- (14) Herlitz AG ja Herlitz PBS AG maksejõuetusmenetlus lõpetati 16. septembril 2002. aastal, kui kohus oli heaks kiitnud maksejõuetuse likvideerimise kavad. Eelnevalt olid võlausaldajad 15. juulil 2002. aastal ühehäälselt ja tingimusteta heaks kiitnud nii Herlitz AG kui Herlitz PBSi maksejõuetuse likvideerimise kavad. Maksejõuetuse likvideerimise kavade täitmist jälgisid pankrotihaldur ja võlausaldajad 31. märtsini 2004. aastal.

⁽⁴⁾ 1. juulil 2003. aastal muutus Berliner Bank Landesbank Berlin'i tütarettevõtjaks.

⁽⁵⁾ Vaata Herlitz kontserni kodulehekülge: http://www.herlitz.de/index.php?id=347&backPID=348&begin_at=5&pS=1041375600&pL=31535999&arc=1&tt_news=81

- (15) Saksamaa esines seisukohaga, et Herlitz kontserni finantsraskused olid tingitud reast 1990. aastatel väljaspool kontserni põhitegevusala tehtud ekslikest investeerimisotsustest. Pärast Saksamaa taasühinemist otsustas Herlitz kontsern suure kasumi ootuses hakata tegelema kinnisvaraäriga Berliinis ja Brandenburgis. Edaspidi aga ei vastanud kinnisvarahinnad ootustele, seega pidi Herlitz kontsern kandma reservidesse ja kulumisse ligikaudu 95 miljonit eurot. Herlitz kontserni oma tarbeks ehitatud hooned Berliin-Tegelise ja Falkensees osutusid liiga suureks. Kuna kõnealustele hoonetele ei olnud mingisugust muud kasutusvõimalust, lisandusid tühjana seisvate ruumide tõttu kulutused 20 miljoni euro ulatuses.
- (16) Kinnisvarainvesteeringud olid ettevõtja jaoks peamised kahjumit põhjustavad tegurid. Hoolimata kõigist pingutustest kõnealuseid kinnistuid müüa, ei suutnud Herlitz kontsern neist vabaneda. Sellest tulenevalt asutas Herlitz kontsern 2001. aasta lõpus kaks eriotstarbelist kinnisvarafirmat: GGB Grundstückgesellschaft Am Borsighafen mbH Co. KG (GGB) kontserni valduses olevate Berliin-Tegeli hoonete jaoks ning GGF Grundstückgesellschaft Falkensee mbH Co. KG (GGF) Falkensees asuva kinnistu jaoks. Herlitz kontsernil oli GGBs ja GGFs Herlitz PBS AG ja HGG kaudu enamusotsustusõigus. GGBs ja GGFs oli Herlitz PBS AG enamusosaleja (*Kommanditistin*), samas kui HGG oli vähemusosaleja (*Komplementärin*).
- (17) Herlitz kontsernil oli kavas oma bilanss kinnisvarainvesteeringute koormast vabastada. Sellest lähtuvalt müüs kontsern 2002. aasta jaanuaris kaks asjaomast kinnistut ühes hoonestusõigusega GGB-le ja GGF-le, kes seejärel rentisid kontsernile vajalikud osad kinnistust kontsernile tagasi. GGBd ja GGF-i ei suudetud Herlitz kontsernist enne maksejõuetusmenetlust eraldada. Lõpuks eraldati pankrotihalduri nõusolekul 30. septembril 2002. aastal HGG, vähemuspartner, Herlitz kontsernist ning Herlitz PBS AG põhipartnerlusõigused muudeti 1 miljoni euro suuruseks vähemusosaluseks GGBs ja GGFs. Sellega seoses ei ole Herlitz kontsern enam vastavalt Saksa õigusele⁽⁶⁾ kõnealuste kinnisvarafirmade põhiomanik.
- (18) Teine Herlitz kontserni ekslik investeerimisotsus oli asuda tegelema paberi- ja paberitöötlemisäri, omandades selleks Vene paberivabriku. Sõltumatute Riikide Ühenduse paberituru kokkukukkumise tõttu oli investeeringu tagajärjel saadud ligikaudu 50 miljoni euro ulatuses kahju. Edasised investeeringud Lääne-Euroopas, nagu jaemüügiga seotud äritegevus Portugalis, Prantsusmaal ja Austrias, olid edutud ning töid enesega kaasa ligikaudu 10–15 miljonit eurot kahjumit. Seega on ebaõnnestunud investeeringute tõttu tekkinud kahjum ligikaudu 175–180 miljonit eurot. Väärrib märkimist, et kogu selle ajavahemiku vältel olid Herlitz kontserni põhitegevuse tulemused ikkagi positiivsed, kuigi mitte piisavad, et katta teistest investeeringutest tulenenud kahju.

2. Finantsmeetmed

- a) "Vanad" meetmed
- (19) 1989. aastal pakkus Berliini liidumaa Liegenschaftsfonds Berlin GmbH & Co. KG (Liegenschaftsfonds) kaudu Herlitz AG-le kasutada kinnisvara Berliin-Tegelise, endistes Borsigi tootmisruumides. Liegenschaftsfonds on Berliini liidumaa omanduses olev äriühing, mille ülesandeks on riigile kuuluvate kinnistute haldamine. Berliini liidumaa jäi kõnealuse kinnisvara omanikuks, kuid andis maa hoonetamisõigusega rendile (*Erbbaurecht*) Herlitz kontsernile, kes kohustus tasuma Berliini liidumaale maarenti (*Erbbauszinsen*) kuni 30. aprillini 2053.
- (20) Maarent moodustas kuni 3 % maa väärtusest, mis võib lepingu kehtimise vältel muutuda. Herlitz kontsern ehitas Berliin-Tegeli kinnistule kontserni vajadustele vastava büroohoone ja tehase. Renditud maale ehitatud hooned kuulusid Herlitz kontsernile ning kui need müüdi GGB-le, anti koos hoonega edasi ka maa hoonestusõigus.

⁽⁶⁾ Vt Saksamaa äriseadustiku paragrahv 290, Handelsgesetzbuch, 10. mai 1897 (RGL. I S. 219).

- (21) Liegenschaftsfonds ja Herlitz kontserni vahelises lepingus oli punkt, mille alusel pidi maarent tõusma 3 %lt 7,5 %le, juhul kui maa kasutusvaldkond muutub ning uus kasutusala ei arvesta omaniku huve. Kui Herlitz kontsern müüs Berliin-Tegeli kinnistu hoonestusõiguse GGB-le, ei tõstnud Liegenschaftsfonds sellegipoolest maarenti. Kokkuleppe kohaselt tasus Herlitz kontsern maarenti kuni 2002. aasta märtsini ning GGB alates ⁽⁴⁾ 2002. aasta oktoobrist.
- (22) Lisaks andis Berliini liidumaa Herlitz kontsernile 1989. aastal kümneks aastaks 3,07 miljonit eurot (6 miljonit Saksa marka) tagatiseta ja intressivaba laenu (edaspidi kolimislaenu) (*Umzugsdarlehen*), mis oli seotud tehaste üleviimisega Berliin-Moabitist ja Berliin-Spandaust Berliin-Tegeli kinnistule. 17. novembril 1999. aastal, vahetult enne kolimislaenu tagasimaksetähtaega, lükkas Berliini liidumaa laenu tagasimaksmise edasi kuni 31. detsembrini 2004. Vastutasuks edasilükkamise eest kohaldas Berliini liidumaa laenu suhtes intressimäära, mis võrdus Euroopa Keskpanga baasintressiga pluss 2 %.
- (23) Tagatisena allkirjastas Herlitz AG 23. novembril 1999 notariaalakti, mis sisaldas Berliini liidumaa ees 3,67 miljoni euro (7,185 miljoni Saksa marga) suuruse võla tunnistamist. See võrdub kolimislaenu algse suurusega pluss kumuleeritud intressi eeldatav suurus: 0,606 miljonit eurot (1,185 miljonit Saksa marka). Peale selle seati notariaalaktiga ainult kumuleeritud intressi tagamiseks hüpoteek (*Grundschuld*) hoonestusõigusele, mis Herlitz AG-l oli Berliin-Tegelis asuva maatüki suhtes. Kuid selle hüpoteegi järjekohaselt asus tagapool kui samale hoonestusõigusele pankade kasuks seatud hüpoteegil. Abimeede ei hõlma kolimislaenu andmist 1989. aastal ega ka selle tagasimaksmise edasilükkamist 1999. aastal ning komisjonile ei teatatud kummastki meetmest.

b) *Päästmisabilaen*

- (24) Herlitz PBS AG pankrotihalduri ja ILB vahel 10. mail 2002. aastal sõlmitud lepingu kohaselt andis pank Herlitz PBS AG-le laenu 930 232 euro ulatuses (edaspidi päästmisabilaen). 29. mai 2002. aasta kirjaga tõsteti laenusumma 963 855,42 eurole.
- (25) Päästmisabilaenu eesmärgiks oli tagada Herlitz PBS AG ja FOP vahelise müügilepingu täitmine. FOP oli tarninud Herlitz PBS AG-le kaupu, kuid ei olnud saanud nende eest tasu, mistõttu FOPd ähvardas likvideerimisoht.
- (26) Päästmisabilaen anti aastase intressimääraga 7,5 % ning pidi olema tagasi makstud kuue kuu jooksul pärast selle väljamaksmist. Laenu kogusumma maksti välja 24. juulil 2002. aastal. Laenu tagatiseks olid FOP nõuete loovutamine (*Abtretung der Rückgewährungsansprüche*) 2,5 miljoni euro ulatuses ning hüpoteegid (*auf dem Betriebsgrundstück eingetragene Grundschulden*) 13 549 234,85 euro ulatuses FOP kinnisvarale. Laen koos intressidega maksti ILB-le täielikult tagasi 24. jaanuaril 2003. aastal.

c) *Ümberkorraldamine maksejõuetuskavade (Insolvenzpläne) kaudu*

Maksejõuetuskavade üldkirjeldus

- (27) Saksamaa oli ette näinud kaks paralleelset maksejõuetuskava: ühe Herlitz PBS AG ja teise Herlitz AG jaoks, mõlemad 15. juulist 2002. aastast. Kõnealused maksejõuetuskavad on pigem Herlitz kontserni ümberkorralduskavad kui tervendamiskavad (*Sanierungspläne*). Kavade näevad ette võimsuse vähendamist, ettevõtte varadest loobumist, vähetusate tütarettevõtjate sulgemist, negatiivsete tegevustulemuste vähendamist, meetmeid, et vähendada kulusid ja optimeerida jaotust ning otsida strateegilisi partnereid. Lisaks on kavade eesmärgiks vähendada mõlema ettevõtja olemasolevaid võlgu tagatiseta võlgadest osalise või täieliku loobumise ning tööjõu panuse kaudu.

⁽⁴⁾ Sisuline viga.

- (28) Mõlemad maksejõuetuskavad rakendasid kontserni käigushoidmise meetodikat maksejõuetuskava kohaldamise kaudu (*Sanierung durch Insolvenzplan*) vastavalt Saksa maksejõuetuskorrale. ⁽⁷⁾ Maksejõuetuskord, mis kehtib alates 1. jaanuarist 1999, näeb ette võimaluse ettevõtja päästmiseks, säilitades selleks olemasoleva juhtkonna ning rahuldades võlausaldajate nõuded sissetulekutest, mis tekivad pärast maksejõuetusmenetluse lõpetamist. Herlitz AG ja Herlitz PBS AG menetluses näis see kõige sobivama lahendusena võlausaldajate nõuete rahuldamiseks. Vastavalt sellele jätsid pankrotihaldur ja võlausaldajad kõrvale võimaluse müüa kogu ettevõtte (*übertragende Sanierung*) või likvideerida ettevõtte ja müüa selle varad eraldi (*Zerschlagung*).
- (29) Kahel kaval on samasugune meetodika, kuid Herlitz PBS AG ja Herlitz AG varade erineva struktuuri tõttu kohaldatakse kavadega erinevat lahendust. Ümberkorraldamine Herlitz AG maksejõuetuskava abil sõltus Herlitz PBS AG maksejõuetuskava täitmisest. Mõlema kavaga jagati kummagi ettevõtja võlausaldajad rühmadesse, mis pidid sisaldama võrreldavate nõuetega võlausaldajaid.
- (30) Vastavalt maksejõuetusmääruse artiklile 222 võtab maksejõuetusmenetlusest osa kolme tüüpi võlausaldajaid:
- võlausaldajad, kellel on õigus nõuete eraldi rahuldamisele, juhul kui nende õigused ületavad kava piires ettenähtut;
 - järjekohas mitte tagapool olevad võlausaldajad;
 - järjekohas tagapool olevad võlausaldajad, välja arvatud juhul, kui nende nõuded loetakse nõueteks, millest on loobutud.
- (31) Need jagatakse edaspidi võrdsete õigustega võlausaldajate rühmadeks. Kui rühmad on loodud, ei tohi sõlmida ühtegi individuaalset kokkulepet, mis teeks vahet võlausaldajate rühmade osade vahel.
- (32) Nii Herlitz AG kui Herlitz PBS AG maksejõuetusmenetluses osalesid võlausaldajad, kellel oli õigus nõuete eraldi rahuldamisele, kuid nende nõuded rahuldati niivõrd, kuivõrd nad olid kaetud kõnealuse õigusega.
- (33) Saksamaa teatas, et Herlitz AG ja Herlitz PBS AG maksejõuetusmenetluse käigus maksti täielikult kõik maksejõuetusmenetluse kulud (*Massekosten*) ja pankrotivara võlad (*Masseverbindlichkeiten*). Osa kõnealustest nõuetest olid avaliku sektori müügitasunõuded (*Umsatzsteuer*). Käigushoitava kontserni tüüpi maksejõuetusmenetluse puhul on kõigi mainitud privilegeeritud nõuete tasumine menetluse eduka lõpetamise eeltingimuseks. Pankrotivara võlad tasuti kohe nende tekkimisel ega koostatud nendest eraldi nimekirja. Valmistati ette ainult maksejõuetusmenetluse kulude ja pankrotivara võlgade hüpoteetilised nimekirjad, et illustreerida likvideerimise ja varade müügi võimalikke tulemusi.

Võlausaldajate rühmad Herlitz AG maksejõuetuskavas

- (34) Herlitz AG maksejõuetusmenetluse maksejõuetusnõuete klassifikatsioon oli järgmine:
- võlausaldajad, kellel oli õigus nõuete eraldi rahuldamisele – ametlikult sellist võlausaldajate rühma ette ei nähtud. Siiski tagas õigus nõuete eraldi rahuldamisele täielikult hüpoteegipankade Hypovereinsbank ja Eurohypo ⁽⁸⁾ nõuded, kuid ainult osa allpool kirjeldatud rühma HAG 1 nõuetest;

⁽⁷⁾ Insolvenzordnung, 5. oktoober 1994, (BGB II 1994, 2866).

⁽⁸⁾ Vt punkt 42.

- b) maksejõuetusmenetluse kulud ja pankrotivara võlad: neist võlausaldajatest ei koostatud ametlikku rühma ning nõuded maksti kohe nende tekkimisel täielikult välja;
- c) järjekohas mitte tagapool olevad võlausaldajad:
- rühm HAG 1: rühm panku, kellel oli õigus nõuete eraldi rahuldamisele Herlitz AG vallasvara ja aktsiate osas,
 - rühm HAG 2: muud järjekohas mitte tagapool olevad võlausaldajad, kes ei kuulu rühma HAG 1,
 - rühm HAG 3: Berliini maksuamet,
 - rühm HAG 4: seotud ettevõtjad;
- d) järjekohas tagapool olevad võlausaldajad:
- rühm HAG 5: intressid, kulud, trahvid jne.
- (35) Rühma HAG 5 järjekohas tagapool asuvad nõuded tühistati maksejõuetuskavaga vastavalt maksejõuetusmääruse artiklile 225. Järjekohas mitte tagapool olevad rühmad HAG 3 ja HAG 4 loobusid kõigist oma nõuetest 15. juulil 2002. aastal.⁽⁹⁾ Nõuded ja summa, millest võlausaldajad loobusid, on ümardatult esitatud järgmises tabelis.

Tabel 2

Rühm	Herlitz AG võlausaldajad (avaliku või erasektori võlausaldajad)	Nõude kirjeldus	Nõude tagatis	Nõude suurus (miljonites eurodes)	Nõuded, millest on loobutud (miljonites eurodes)
HAG 1	Pangad, kellel on õigus eraldi rahuldamisele (avalik ja erasektor)	Laenud enne 3. aprilli 2002	Õigus eraldada nõuete rahuldamine vallasasjadest	[130–140] (*)	[kuni 135] *
HAG 2	Endine juhtkond ja töötajad (erasektor)	Tulevased pensiooninõuded, palk ajavahemikul enne 3. aprilli 2002, koondamistasud	Puudub	[35,91] *	[...] *
	Maade rentija Spandaus (erasektor)	Rent, lepingu lõpetamisest tulenevad kahjud	Puudub		[...] *
	Tarnijad (erasektor)	Enne 3. aprilli 2002 tarnitud kaupu ja osutatud teenuseid puudutavad nõuded, lepingu lõpetamisest tulenevad kahjud	Puudub		

⁽⁹⁾ Ainsa erandina sai Herlitz PBS AG 1 miljoni euro suuruse summa kompensatsiooniks Herlitz AG ja Herlitz PBS AG vahelise ühinemislepingu lõpetamise eest.

Rühm	Herlitz AG võlausaldajad (avaliku või erasektori võlausaldajad)	Nõude kirjeldus	Nõude tagatis	Nõude suurus (miljonites eurodes)	Nõuded, millest on loobutud (miljonites eurodes)
	Vastastikune kindlustusselts (avalik sektor)	Tulevased pensioninõuded	Puudub	[8,43] *	
	Saksamaa Liitvabariigi Tööhõiveamet (avalik sektor)	Nõue töötajatele makstud maksejõuetushüvitiste (1. jaanuarist 2002 kuni 4. juunini 2002) kompenseerimiseks	Puudub		
	Haigekassa (avalik sektor)	Osamaksud ajavahemikul 5. märtsist 2002 kuni 4. juunini 2002	Puudub		
	Alfeldi maksuhaldur (avalik sektor)	Kinnisvaramüügi maks enne 2002. aastat müüdud omandiosaluselt	Puudub		
	Liegenschaftsfonds (avalik sektor)	Berliin-Spandau rendiintress	Puudub		

Loobumised kokku rühmas HAG 2: 0,5 miljoni euro suurune kvoot jaotati vastavalt nõuete suurusele ning nõuete ülejäänud osast loobuti

HAG 3	Berliini maksuamet (avalik sektor)	Ettevõtlusmaks, ettevõtja tulumaks ja müügi maks 5. juuniga 2002 lõppeva ajavahemiku kohta	Puudub	[2,0] * ⁽⁴⁾	[2,0] * ⁽⁴⁾
-------	------------------------------------	--	--------	------------------------	------------------------

Loobumised kokku rühmas HAG 3: loobuti 100 % nõuetest

HAG 4	Seotud ettevõtjad (erasektor)	Kõik nõuded Herlitz AG suhtes	Puudub	109	108
HAG 5	Järjekohas tagapool olevad võlausaldajad (avalik sektor)	Intressid, kulud, trahvid jne	Puudub	Pole täpsustatud	Pole täpsustatud

⁽⁴⁾ Sisuline viga.

^(*) Osa tekstist on välja jäetud, et vältida konfidentsiaalse informatsiooni avaldamist; väljajäetud osad on nurksulgudes ja tähistatud tärniga.

Võlausaldajate rühmad Herlitz PBS AG maksejõuetuskavas

(36) Herlitz PBS AG maksejõuetusmenetluses oli maksejõuetusnõuete klassifikatsioon järgmine:

a) võlausaldajad, kellel on õigus nõuete eraldi rahuldamisele:

- rühm PBS 1: õigus nõuete eraldi rahuldamisele tagas teatud tarnijate kõikide nõuete rahuldamise täielikult,
- rühm PBS 6: pangad, kellel oli oma nõuete osas õigus nõuete täielikule rahuldamisele. Hüpooteegipankadel Hypovereinsbank ja Eurohypo oli samuti õigus nõuete eraldi rahuldamisele, kuid nad ei kuulunud rühma PBS 6 koosseisu;

- b) maksejõuetusmenetluse kulud ja pankrotivara võlad: neist võlausaldajatest ei koostatud ametlikku rühma ning nõuded maksti kohe nende tekkimisel täielikult välja;
- c) järjekohas mitte tagapool olevad võlausaldajad:
- rühm PBS 2: töötajad,
 - rühm PBS 3: osa avaliku sektori võlausaldajatest, nagu maksuametid, Saksamaa Liitvabariigi Tööhõiveamet, haigekassad (*Krankenkassen*), Berliini liidumaa,
 - rühm PBS 4: seotud ettevõtjad,
 - rühm PBS 5: muud järjekohas mitte tagapool olevad võlausaldajad, nagu endine juhatus ja juhtivtöötajad, tööandjate vastutuskindlustusselts (*Berufsgenossenschaft*), vastastikune kindlustusselts (*Pensionssicherungsverein*), erasektori liisingupangad, Austria Post, peatolliasutus jne;
- d) järjekohas tagapool olevad võlausaldajad:
- rühm PBS 7: intressid, kulud, trahvid jne.
- (37) Rühma PBS 5 järjekohas tagapool asuvad nõuded tühistati maksejõuetuskavaga vastavalt maksejõuetusmääruse artiklile 225. Järjekohas mitte tagapool olevad rühmad PBS 3 ja PBS 4 loobusid kõigist oma nõuetest 15. juulil 2002. aastal. Järjekohas mitte tagapool asuvad nõuded ja summa, millest võlausaldajad loobusid, on ümardatult esitatud järgmises tabelis.

Tabel 3

Rühm	Herlitz AG võlausaldajad (avaliku või erasektori võlausaldajad)	Nõude kirjeldus	Nõude tagatis	Nõude suurus (miljonites eurodes)	Nõuded, millest on loobunud (miljonites eurodes)
PBS 1	Tarnijad, kellel on õigus nõuete eraldi rahuldamisele (erasektor)	Enne 3. aprilli 2002 tarnitud kaupu ja osutatud teenuseid puudutavad nõuded	Õigus eraldada nõuete rahuldamine vallasasjadest	[3–6] *	0
PBS 2	Töötajad (erasektor)	Tulevased palganõuded	Puudub	[40–50] * aastast	[2–4] * 2002. aastal [4–5] * aastast alates 2003. aastast
PBS 3	Berliini maksuamet (avalik sektor)	Ettevõtja tulumaks 2002. aasta märtsis	Puudub	[11,50] *	[...] *
	Berliini maksuamet (avalik sektor)	Kinnisvaramaks ajavahemikul 2002. aasta jaanuarist märtsini	Puudub		
	Berliini maksuamet (avalik sektor)	Kinnisvaramaks 1996. aastal	Puudub		
	Saksamaa Liitvabariigi Tööhõiveamet (avalik sektor)	Nõue töötajatele makstud maksejõuetushüvitiste (1. aprillist 2002 kuni 4. juunini 2002) kompenseerimiseks	Puudub		

Rühm	Herlitz AG võlausaldajad (avaliku või erasektori võlausaldajad)	Nõude kirjeldus	Nõude tagatis	Nõude suurus (miljonites eurodes)	Nõuded, millest on loobutud (miljonites eurodes)
	Haigekassa (avalik sektor)	Osamaksud ajavahemikul 5. märtsist 2002 kuni 4. juunini 2002	Puudub		
	Liegenschaftsfonds (avalik sektor)	Maarent ajavahemikul aprillist juunini 2002	Järjekohas tagapool asuv hüpoteek		
	Berliini liidumaa (avalik sektor)	Kolimislaenu tagasimaksenõue	Puudub		

Loobumised kokku rühmas PBS 3: loobuti 100 % nõuetest

PBS 4	Seotud ettevõtjad (erasektor)	Kõik Herlitz'i kontserniga seotud ettevõtete olemasolevad nõuded	Puudub	139	139
PBS 5	Endine juhatus ja juhtivtöötajad (erasektor) ^(e)	Tulevased pensioninõuded, palk ajavahemikul enne 3. aprilli 2002, koondamistasud	Puudub	[erasektori võlausaldajad 22,61; avaliku sektori võlausaldajad 19,56] *	[...] *
	Vastastikune kindlustusselts (avalik sektor)	Tulevased pensioninõuded	Puudub		
	Erasektori liisungupangad (erasektor)	Tasumata ja kapitaliseeritud tulevased liisungumaksud	Puudub		
	Austria Post (käesoleval juhul erasektor)	Kaebekrediiditarve ja tagastatud boonused	Puudub		
	Tööandjate vastutuskindlustusselts (avalik sektor)	Õnnetusjuhtumikindlustuse maksed	Puudub		
	Peatolliasutus (avalik sektor)	Impordimaks, tollimaks	Puudub		
	Duales System Deutschland (erasektor)	Tasud Der Grüne Punkt'ile ringlusvõtusüsteemi eest	Puudub		
	Haigekassad (avalik sektor)	Osamaksud ajavahemikul 1.–4. märtsini 2002. aastal	Puudub		
	Liegenschaftsfonds (avalik sektor)	Maarent ajavahemikul 2002. aasta juulist septembrini	Järjekohas tagapool asuv hüpoteek		

Rühm	Herlitz AG võlausaldajad (avaliku või erasektori võlausaldajad)	Nõude kirjeldus	Nõude tagatis	Nõude suurus (miljonites eurodes)	Nõuded, millest on loobutud (miljonites eurodes)
	Muud tagatisteta erasektori tarnijad (erasektor)	Enne 3. aprilli 2002 tarnitud kaupu ja osutatud teenuseid puudutavad nõuded, lepingu lõpetamisest tulenevad kahjud	Puudub		
Loobumised kokku rühmas PBS 5: loobuti 90 % nõuetest					
PBS 6	Pangad, kellel on õigus nõuete eraldi rahuldamisele (erasektor ja avalik sektor)	Laenud seisuga enne 3. aprilli 2003	Õigus eraldada nõuete rahuldamine vallas-asjadest	[100–120] * ^(b)	(loobutud, välja arvatud 76,75 miljoni euro ulatuses)
PBS 7	Järjekohas tagapool olevad võlausaldajad (erasektor või avalik sektor)	Intressid, kulud, trahvid jne	Puudub	Pole täpsustatud	Pole täpsustatud

^(a) See summa on saadud pärast Herlitz AG ja Herlitz PBS AG vastu esitatud topelnõuete mahaarvamist.

^(b) Vt märkus a.

Lisateave avaliku sektori võlausaldajatega seotud võlgade kohta

- (38) Avaliku sektori võlausaldajad deklareerisid nõudeid mitmes maksejõuetusmenetluse rühmas. On märkimisväärne, et ühelgi rühmadesse HAG 2, HAG 3, PBS 3 ja PBS 5 kuulunud avaliku või erasektori võlausaldajal ei olnud oma nõudele mingit tagatist. Hoolimata sellest asjaolust, loobuti rühmades HAG 3 ja PBS 3 järjekohas mitte tagapool asuvatest nõuetest täielikult, samas kui rühmadesse HAG 2 ja PBS 5 kuulunud järjekohas mitte tagapool olevatele võlausaldajatele tasuti proportsionaalselt.
- (39) Kooskõlas maksejõuetuskavadega maksti rühma HAG 2 kuulunud võlausaldajatele 31. märtsiks 2004 välja kogusumma 0,5 miljonit, mis vastas nende nõuete suhtelisele suurusele. Rühma PBS 5 kuulunud võlausaldajatele maksti 31. detsembriks 2003 välja 10 % nende nõuetest. Tabelites 2 ja 3 on näidatud avaliku sektori nõuete summad ja vastavad loobumised.

Lisateave kokkuleppenga kaetud finantsasutuste kohta

- (40) Mõlemas maksejõuetuskavas on mainitud olemasolevat pankade konsortsiumi laenu Herlitz PBS AG-le (edaspidi konsortsiumilaen). Konsortsiumi koosseis on väga sarnane punktis 10 kirjeldatud aktsionäridest pankade omaga. Konsortsiumilaenu andis Herlitz PBS AG-le kogu konsortsium, et võimaldada 100 miljoni euro suuruse konverteeritava laenu täielikku tagasimaksmist. 3. aprillil 2002. aastal oli 53,9 miljonit eurot konsortsiumilaenu 65,4 miljonist eurost kasutatud. Lisaks andsid samad pangad enne 2001. aasta juulit kogu Herlitz kontsernile kokku 156,6 miljoni euro ulatuses muid laene (krediidiliine), millest 3. aprillil 2003. aastal oli kasutatud 134,11 miljonit eurot.
- (41) Rühmas PBS 6 tühistasid pangad üksmeelselt konsortsiumilaenu ja krediidiliinide tagasimaksmise, kui kogusumma ületas 76,714 miljonit eurot, pidades silmas Herlitz PBS AGd. Samadest krediidinõuetest loobuti üksmeelselt rühmas HAG 1, pidades silmas Herlitz AGd, kui kogusumma ületas 5 miljonit eurot. Tühistamata osa laenudest on pikendatud laenu Herlitz kontsernile. Olenemata asjaolust, et pangad loobusid nõuetest Herlitz PBS AG ja Herlitz AG vastu, võtsid samal ajal kõnealused kohustused üle kinnisvarafirmad GGB ja GGF.

Lisateave muude finantsasutustega seotud võlgade kohta

- (42) Samal ajal, kui võlausaldajad kiitsid heaks maksejõuetuskava, oli Herlitz kontsernil ka teisi kohustusi pankade ees, mis ei olnud kaetud konsortsiumilaenu ja krediidiliinidega. Esiteks tühistasid Hypovereinsbank (Iirimaa), Bayerische Landesbank ja Landesbank Berlin oma tagatiseta antud laenude tagasimaksed, et mitte ohustada oma osaliselt tagatud nõuete tagasimaksmist konsortsiumilaenu raames. Teiseks sai Herlitz kontsern laene, mis olid täielikult tagatud Berliin-Tegeli kinnistule seatud esimese järjekoha hüpoteegiga: 15,4 miljoni ulatuses Hypovereinsbank'ilt ja 30,8 miljoni ulatuses Eurohypolt. Neid kahte laenu ei lisatud kokkuleppesse, ent neist võidi Herlitz AG ja Herlitz PBS AG vastu loobuda, sest tagatiseks olev Berliin-Tegeli kinnistu müüdi GGB-le.
- (43) Lisaks andis pankade konsortsium Herlitz kontsernile 15. aprillil 2002. aastal likviidsuslaenu. 15 miljoni euro suurune likviidsuslaen anti selleks, et võimaldada kontserni äritegevuse jätkamist. Laenu pikendati (uuendati) kaks korda kuni 17. novembrini 2003, mil see maksti täielikult tagasi. Laen kattis kontserni hooajalised likviidsusvajadused ning seda võib uuesti anda 2004. aasta juunis.

Lisateave tarnijatega seotud võlgade kohta

- (44) Rühmas HAG 2 ulatusid Herlitz AG tarnijatega seotud võlad 9,3 miljoni euron. Herlitz PBS AG tarnijad võib jagada tagatistega tarnijateks (rühm PBS 1) ning ilma igasuguse tagatiseta tarnijateks (rühm PBS 5). Rühma PBS 1 tarnijatel oli õigus eraldi nõuete rahuldamisele 35 % ulatuses kogu Herlitz PBS AG olemasolevast varast ning seetõttu ei loobunud nad ühestki nõudest. Rühma PBS 5 tarnijad seevastu aga loobusid 90 % oma nõuetest nagu teisedki kõnealuse rühma järjekohas mitte tagapool olevad võlausaldajad.

Lisateave tööjõu ja seotud ettevõtjatega seotud võlgade kohta

- (45) Saksa maksejõuetusseaduste kohaselt võivad töötajad ja seotud ettevõtjad samuti osaleda maksejõuetusmenetluses ning saada kvoodikohase osa oma nõuetest. Seetõttu loodi nende jaoks eraldi "võlausaldajate" rühmad (HAG 4, PBS 4) või kaasati nad segarühmadesse (HAG 2, PBS 5).

Maksejõuetuskavade alternatiivid

- (46) Herlitz AG ja Herlitz PBS AG menetluses oli pankrotihalduri ja võlausaldajate eesmärgiks kontserni käiguhoidmine maksejõuetuskavade kaudu. Käigusoleva kontserni menetluse kohaselt maksti kõik maksejõuetusmenetluse kulud ja pankrotivara võlad, nagu on selgitatud punktis 33. Lisaks jagati mõnele Herlitz AG järjekohas mitte tagapool olevale võlausaldajale kvoodikohase osana 0,5 miljonit eurot, mõni Herlitz PBS AG järjekohas mitte tagapool olev võlausaldaja sai kvoodikohase osana 10 % oma nõuetest. Ettevõtja likvideerimise korral oleks pankrotivara oodatav väärtus olnud oluliselt madalam, nagu on selgitatud punktis 47. Kogu ettevõtja müümine varatehingu tagajärjel oleks võlausaldajaid paremini rahuldanud, ent ükski investor ei olnud nõus üle võtma kontserni kõiki varasid.
- (47) Firms Roland Berger ettevalmistatud hindamise ning ka sõltumatu oksjonipidaja arvamuse kohaselt oleks likvideerimine vähendanud vallasvara väärtust 84,2 miljonilt eurolt [10–30] * miljonile eurole. Kõnealust summat oleks esmalt kasutatud eraldi rahuldamisõigusega nõuete rahuldamiseks, mille järel oleks vaba pankrotivara olnud kõigest [0–5] * miljoni euro ulatuses. Herlitz kontserni tulud maksejõuetusmenetluse ajal oleksid olnud ligi 1 miljon eurot. Olles lisanud selle summa vabale varale, oleks vaba pankrotivara kogusumma olnud [1–6] * miljonit eurot.

- (48) Vaba pankrotivara oleks esmalt kasutatud selliste maksejõuetusmenetluse kulude ja pankrotivara võlgade tasumiseks nagu pankrotivara valitsemise ja võõrandamisega seoses tekkinud kulud. Pärast maksejõuetusmenetluse kulude mahaarvamist oleks vabade varade lõppsumma olnud kõigest [0–1] * miljonit eurot. See summa ei oleks katnud ettevõtja pankrotivara võlgasid ning oleks seega olnud ebapiisav isegi järjekohas mitte tagapool olevate võlausaldajate nõuete proportsionaalseks rahuldamiseks.
- (49) Maksejõuetuskavade kohaselt ei olnud teostatav ümberkorraldamine, mille käigus oleksid varatehingu tagajärjel Herlitz kontserni varad müüdnud uuele omanikule. Ülevõtmispakkumisi tehti mitme tegevuse ja aktsiapaki osas, kuid pakutud hind vastas likvideerimisväärtusele. Seega oli kõige parem lahendus võlausaldajate nõuete rahuldamiseks käigusoleva kontserni ümberkorraldamine maksejõuetuskava kaudu.

d) Otsus algatada asutamislepingu artikli 88 lõike 2 kohane menetlus

- (50) Komisjon otsustas 19. veebruaril 2003. aastal algatada asutamislepingu artikli 88 lõike 2 kohase menetluse kolmel põhjusel, mis põhinesid komisjoni kontrollil, kas meetmed sobivad kokku ühenduse suunistega raskustes olevate äriühingute päästmiseks ja ümberkorraldamiseks antava riigiabi kohta ⁽¹⁰⁾ (edaspidi suunised).
- (51) Esiteks leidis komisjon, et Herlitz PBS AG-le antud ILB laen sisaldas asutamislepingu artikli 87 lõike 1 tähenduses riigiabi elemente, mida tuli põhjalikumalt analüüsida. Abi ja suuniste kokkusobivuse kohta ei esitanud Saksamaa piisavalt teavet, et teha kindlaks, kes oli tegelik abisaaja.
- (52) Teiseks küsis komisjon, kas mitme avaliku sektori võlausaldaja (maksuameti, tööhõiveameti, sotsiaalkindlustusasutuste ja avaliku sektori finantsasutuste) tehtud loobumised maksejõuetuskavade raames kujutasid endast riigiabi.
- (53) Kolmandaks väljendas komisjon kontserni Berliini liidumaale kuuluva Berliin-Tegeli kinnistu kasutamise osas kahtlusi, kas rendileping oli sõlmitud vastavalt turutingimustele. Kuna lepingu sõlmimiseks oli möödunud enam kui kümme aastat, vaadeldi rendileandmist olemasoleva abina. Komisjoni seisukoht oli, et Berliini liidumaa maarendinõuetest loobumine (*Erbbauszinsen*) ja asjaolu, et renti ei tõstetud, võis endast kujutada uut abi. Samuti pidas komisjon Berliini liidumaa antud 6 miljoni Saksa marga suurust intressivaba laenu ja hilisemat sellest loobumist võimalikuks riigiabiks.

III. HUVITATUD ISIKUTE MÄRKUSED

- (54) Ainuke huvitatud isik, kes kommenteeris ametliku uurimise algatamise otsust, oli abisaaja Herlitz kontserni nimel Herlitz PBS AG. Herlitz PBS AG väljendas oma toetust kõikide ebaseadusliku riigiabi süüdistuse põhjustanud asjaolude põhjalikule uurimisele. Ettevõtte teavitas komisjoni sellest, et on esitanud Saksamaa ametiasutustele kõik asjassepuutuvad dokumendid.
- (55) Päästmisabilaenu kohta kinnitas Herlitz PBS AG, et see on makstud tagasi ning see täitis kõiki päästmisabi heakskiitmise tingimusi. Pidades silmas maksejõuetusmenetluses esinenud loobumisi, kinnitas Herlitz PBS AG, et avaliku sektori võlausaldajad olid käitunud samaväärselt erasektori võlausaldajatega, lisaks olid loobunud nõuded väärtusetud. Herlitz PBS AG rõhutas, et kõik võlausaldajad olid ühehäälselt hääletanud maksejõuetuskavade kohaldamise poolt. Herlitz PBS AG kordas, et ükskõik millised abielemendid, mida komisjon võiks leida nõuetest loobumises, tunnistataks suuniste kohaselt ümberkorraldusabikõlblikeks. Et vältida kordusi: Herlitz PBS AG toetas lihtsalt Saksamaa esitatud õiguslikke argumente.

⁽¹⁰⁾ EÜT C 288, 9.10.1999, lk 2.

IV. SAKSAMAA MÄRKUSED

- (56) Vastuseks ametliku uurimise algatamise otsusele teatas Saksamaa, et peab ainsaks riigiabimeetmeks ILB antud päästmisabilaenu. Saksamaa kinnitas, et kõnealune abi on asutamislepingu artikli 87 lõike 3 punkti c kohaselt ühisturuga kokkusobiv.
- (57) Saksamaa teatas, et allesolevad meetmed ja eriti maksejõuetusmenetluses esinevad loobumised ei moodusta riigiabi asutamislepingu artikli 87 lõike 1 tähenduses. Saksamaa kinnitas, et maksejõuetusmenetluses osalenud avaliku sektori võlausaldajad olid loobunud väärtusetust nõuetest ning nende toimingud olid muus osas kokkusobivad eraõigusliku võlausaldaja põhimõttega. Saksamaa lisas, et isegi kui mõni muudest meetmetest võib endast kujutada riigiabi, võib neid meetmeid asutamislepingu artikli 87 lõike 3 punkti c alusel lubada kui ümberkorraldusabi.

1. Saksamaa märkused päästmisabilaenu kohta

- (58) Päästmisabilaenu osas juhtis Saksamaa tähelepanu asjaolule, et 10. mai 2002. aasta otsus anda laenu eelnes maksejõuetuskava lõplikule vastuvõtmisele 15. juunil 2002. aastal. Fakt, et laen maksti välja alles 24. juulil 2002. aastal, oli tingitud teatud "lahendamata küsimustest", mille suhtes ei jõutud ILBga kokkuleppele enne 24. juulit 2002. Ajavahemikul lepingu sõlmimise ja väljamakse vahel tagas Herlitz PBS AG likviidsuse likviidsuslaen. Siiski ei olnud likviidsuslaen piisav, et katta 2003. aasta augustis suurenenud likviidsusvajadusi, mis kasvasid kooliaasta alguse tõttu.
- (59) Seega oli päästmisabilaen Saksamaa sõnul vajalik, et katta ajavahemik maksejõuetuskava vastuvõtmiseni. Saksamaa kinnitas, et päästmisabilaen piirdus miinimumiga, mida näitas ka Herlitz PBS AG väga madal likviidsustase 2002. aasta augustist detsembrini.
- (60) Saksamaa teatas, et päästmisabilaenu abisaaja ei olnud FOP, vaid Herlitz PBS AG. Esiteks sõlmiti 10. mai 2002. aasta laenuleping pankrotihalduri ja Herlitz PBS AG vahel. Teiseks tõi Saksamaa esile asjaolu, et FOP ei saa vaadelda *de facto* abisaajana ka seetõttu, et FOP sai ainult korra kohaseid makseid vastavalt oma tarnelepingule Herlitz PBS AGga.

2. Saksamaa märkused ümberkorralduse kohta maksejõuetuskavade kaudu

- (61) Saksamaa kinnitas, et teatud avaliku sektori võlausaldajate nõuetest loobumised ei toonud riigile kaasa tulude kaotust, sest asjaomased nõuded olid väärtusetud. Saksamaa sõnul piisas Herlitz AG ja Herlitz PBS AG varadest ainult nende võlausaldajate nõuete katmiseks, kellel oli õigus nõuete eralditamisele. Avaliku sektori võlausaldajatel, kes ei kuulunud sellesse rühma, ei olnud mingisuguseid tagatisi või oli ainult järjekohas tagapool asuv hüpoteek.
- (62) Saksamaa rõhutas, et likvideerimise korral oleks avaliku sektori võlausaldajate nõudeid – sealhulgas järjekohas tagapool asuva hüpoteegiga tagatud nõudeid – rahuldatud vaid väikeses ulatuses või üldse mitte. Kohtuasjas T-152/99 (HAMSA v. komisjon) ⁽¹⁾ langetatud esimese astme kohtu otsuse punkti 168 kohaselt ei tähenda see tegelikku ohvrit, kui võlausaldaja, kelle nõue ei ole tagatud pandiga ning mis oleks ettevõtja likvideerimise korral väärtusetu, loobub suures osas oma nõudest.

⁽¹⁾ Esimese astme kohtu 11. juuli 2002. aasta otsus kohtuasjas T-152/99: Hijos de Andrés Molina SA (HAMSA) v. Euroopa Ühenduste Komisjon (EKL 2002, lk II-3049).

- (63) Saksamaa teatas, et avaliku sektori võlausaldajate loobumisi ei saa pidada teeneks (*Leistung*) või hüveks, mida saaks väljendada rahalistes terminites. Kuna Herlitz AG ja Herlitz PBS AG olid maksejõuetud, ei oleks likvideerimise korral nende varadest piisanud ühegi avaliku sektori nõude kvoodikohaseks väljamaksmiseks. Seega oleks Herlitz AG ja Herlitz PBS AG tavaolukorras olnud maksejõuetusmenetluse käigus vabastatud kõnealustest nõuetest.
- (64) Saksamaa väitis, et isegi kui avaliku sektori nõuetest loobumist peeti teeneks, oli olemas Herlitz kontserni poolne vastutatu, mis selle tasakaalustas. Kõnealuseks vastutatuks oli tulevane tulu maksudest ja sotsiaalkindlustusmaksetest, mida avaliku sektori võlausaldajad võisid oodata, hoides ettevõtja käigus.
- (65) Saksamaa kinnitas, et tuleb teha avaliku sektori võlausaldajate loobumiste analüüs kooskõlas eraõigusliku võlausaldaja põhimõttega, nagu see on ette nähtud HAMSA kohtuotsuses. Vastavalt sellele põhimõttele tuleb iga avaliku sektori võlausaldajat võrrelda erasektori võlausaldajaga samas olukorras või hüpoteetilise erasektori võlausaldajaga.
- (66) Saksamaa sõnul olid avaliku sektori võlausaldajad kahe Herlitz kontserni ettevõtja maksejõuetusmenetluses avaliku sektori pangad, Berliini maksuamet, Saksamaa Liitvabariigi Tööhõiveamet, haigekassad, Berliini liidumaa ja teised võlausaldajad, nagu peatolliasutus ja Alfeldi maksuamet. Saksamaa arvates on vastavalt Euroopa Kohtu otsusele kohtuasjas C-482/99 (*Prantsusmaa v. komisjon*)⁽¹²⁾ vajalik põhjalik analüüs, et määrata kindlaks, kas teatud laenudest loobumised võiksid olla omistatavad riigile.
- (67) Avaliku sektori pankade osas kinnitas Saksamaa, et pankade konsortsiumi, mis andsid konsortsiumilaenu ja krediidiliine, kuulusid avaliku sektori kontrollitav Landesbank Berlin, Bayerische Landesbank ja WestLB. Kõnealused pangad käitusid erapankadena pankade konsortsiumis, mida toetab ka asjaolu, et maksejõuetuskavadel põhinevad loobumised tegi pankade konsortsium kollektiivselt, mitte üksikud pangad. Üksikute pankade väljaspool maksejõuetuskavasid tehtud tagatiseta nõuetest loobusid samuti nii avaliku kui erasektori pangad.
- (68) Berliini maksuameti osas teatas Saksamaa, et rühmades HAG 3 ja PBS 3 põhjustas tema nõuetest täieliku loobumise Herlitz AG ja Herlitz PBS AG tulevases maksutulust oodatav kompensatsioon. Samamoodi motiveeris Saksamaa Liitvabariigi Tööhõiveametit ja haigekassasid rühmas PBS 3 nõuetest täielikult loobuma tulevane tulu seadusjärgsetest sotsiaalkindlustusmaksetest. Sama põhjendust kasutati ka õigustamaks Berliini liidumaa ja Liegenschaftsfonds'i nõuetest täielikku loobumist. Saksamaa sõnul oli väljavaade saada tulevikus Herlitz kontsernilt maarenditulu nende, rühmas PBS 3 tehtud täielike loobumiste põhjuseks.
- (69) Saksamaa väidab, et avaliku sektori rühmade HAG 3 ja PBS 3 võlausaldajad, kes loobusid oma nõudmistest 100 % ulatuses, käitusid ratsionaalselt ega ole võrreldavad muude võlausaldajate rühmadega. Nende 100 % loobumise ajendiks oli tulevane tulu (maksud, sotsiaalkindlustus ja maarent), mida avaliku sektori võlausaldajad võisid oodata, hoides ettevõtja käigus. Saksamaa seisukoht on, et tulevane tulu on võlausaldaja põhilisi ajendeid nõuetest loobumise üle otsustades. Kuna avaliku sektori asutuste võimalus saada tulevikus Herlitz kontsernist tulu oli erasektoriga võrreldes tunduvalt suurem, oli avaliku sektori loobumiste suurem osakaal õigustatud.
- (70) Saksamaa väidab, et avaliku sektori asutuse ja avaliku sektori investori rolli segiajamise vältimise reeglit kohaldatakse ainult turumajandusliku investori kriteeriumi suhtes, mitte aga eraõigusliku võlausaldaja kriteeriumi suhtes. Juhul kui avaliku sektori võlausaldajad võiksid mineviku nõuete tühistamisel võtta arvesse tulevast tulu, võrduks see võlausaldajatevahelise diskrimineerimisega, nii et muutuks võimatuks võlausaldajate tulemuslik võrdlemine.

⁽¹²⁾ Kohtu 16. mai 2002. aasta otsus kohtuasjas C-482/99: *Prantsuse Vabariik v. Euroopa Ühenduste Komisjon* (EKL 2002, lk I-4397).

- (71) Viidates pankrotihalduri arvamusele, tõi Saksamaa esile asjaolu, et ilma seesuguse rühmadesse HAG 3 ja PBS 3 kuulunud avaliku sektori võlausaldajate täieliku loobumiseta ei oleks võlausaldajad maksejõuetuskavasid heaks kiitnud. Tegelikult olid erasektori võlausaldajad nõudnud avaliku sektori võlausaldajatelt suuremaid ohvreid, sest Herlitz kontserni tegevuse jätkamine tagas enamikule asjaomastest võlausaldajatest seadusjärgsed tulud, samas kui erasektori võlausaldajatel ei olnud ettevõtjalt garanteeritud tulevast tulu oodata. Kõnealuste võlausaldajate rühmade täielike loobumiste teiseks õigustusks oli asjaolu, et võlausaldajate kokkuleppe sõlmimise ajaks ei olnud avaliku sektori maksunõuded veel selged, nii et kõnealuste ebaselguste kõrvaldamise järel saavutati kokkuleppe kavade osas.
- (72) Saksamaa kinnitas, et kõiki rühmade HAG 2 ja PBS avaliku sektori võlausaldajaid, kes tegid osalisi loobumisi, koheldi võrdväärselt nimetatud rühmade erasektori võlausaldajatega. Kõnealused rühmad sisaldasid Saksamaa Liitvabariigi Tööhõiveameti, haigekassade, peatolliasutuse ning Alfeldi maksuameti, Berliini liidumaa ja Liegenschaftsfonds'i nõudeid.
- (73) Lõpuks väitis Saksamaa alternatiivina, et isegi juhul, kui komisjon leiab, et avaliku sektori nõuetest loobumisega anti Herlitz AG või Herlitz PBS AG-le riigiabi, täitsid meetmed asutamislepingu artikli 87 lõike 3 punkti c ning suuniste kohase ümberkorraldusabi heakskiitmise tingimusi.
- (74) Saksamaa sõnul olid suuniste tingimused täidetud, sest oli olemas tulemuslik ja algupärane ümberkorralduskava, Herlitz kontserni elujõulisus oli taastatud, toimus võimsuse vähendamine ning avaliku sektori nõuetest loobumine oli viidud miinimumini. Lisaks ei antud Herlitz kontsernile ülemäärast likviidsust, samuti ei olnud kontsern varem saanud ei ümberkorraldus- ega päästmisabi.

3. Saksamaa märkused Berliini liidumaa ja Liegenschaftsfonds'i kohta

- (75) Berliin-Tegeli kinnistu hoonestusõiguse osas esitas Saksamaa väljakirjutuse lepingust, millega kõnealune õigus kinnitati. Saksamaa teatas, Liegenschaftsfonds ei tõstnud hoonestuse eest renti, sest ei pidanud Berliin-Tegeli hoonete müümist GGB-le maa omaniku huvidega vastuolus olevaks maakasutuse muutmiseks.
- (76) Kolimislaenu osas teavitas Saksamaa komisjoni, et laenu eraldamisest ei teatatud, sest Berliini liidumaa käitus erasektori võlausaldajana. Seda toetas ka asjaolu, et laenu eraldamisega kaasnes intressimäär, võla tunnistamine ja kogunenud intresside summas hüpoteek hoonestusõigusele.

V. ÕIGUSLIK HINNANG

1. Abi olemasolu

- (77) Asutamislepingu artikli 87 lõike 1 kohaselt on igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist, ühisturuga kokkusobimatu niivõrd, kui võrd see kahjustab liikmesriikidevahelist kaubandust. Euroopa Kohtu ja esimese astme kohtu väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on kaubanduse kahjustamise kriteerium täidetud, kui abi saava ettevõtja majandustegevus on seotud liikmesriikidevahelise kaubandusega.
- (78) Herlitz kontserni tooteid müüakse ühenduse piires ning liikmesriikide vahel on konkurents. Päästmisabilaenu, kolimislaenu tasumise edasilükkamine ning loobumine teatavatest avaliku sektori nõuetest maksejõuetusmenetluse käigus on riiklikud meetmed või pärinevad riigi ressurssidest. Kui nendega antakse eelis, kahjustaks see konkurentsi ja kaubandust. Eelise olemasolu tuleb hinnata turumajandusliku investori ja eraõigusliku võlausaldaja põhimõtete kohaselt.

a) "Vanad" meetmed

- (79) Menetluse algatamise otsuses on 1989. aasta kolimislaenu andmise kohta märgitud, et selle suhtes kehtis kümneaastane aegumistähtaeg ning see kujutas endast olemasolevat abi määruse nr 659/99 artikli 1 punkti b alapunkti iv alusel. Seetõttu jäi selle laenu andmine uurimise ulatusest välja. Pealegi ei saa nimetatud määruse artikli 15 kohaselt tagastada riigiabi, mis võis sisalduda maa pakkumises Herlitz kontsernile 1989. aastal.
- (80) Menetluse algatamise otsuses mainiti võimalust, et Berliin-Tegelisi asuva maatüki rendi mittesuurendamine 2002. aastal võis sisaldada riigiabi. Hoonestusõiguse lepingu tingimustega tõendati hiljem, et see ei olnud nii. Lepingus nähti ette rendi suurendamise võimalus vaid juhul, kui maakasutust muudetakse. Sellist muutust ei toimunud, sest maad ja sellel paiknevat ehitist kasutati samal otstarbel kui varem. Herlitz kontsern lihtsalt rendib neidsamu ehitist, mis varem kuulusid talle.
- (81) Kolimislaenu tagasimaksmise edasilükkamise kohta 1999. aastal väitis Saksamaa, et see toimus turutingimustel. Edasilükkamine toimus ajal, kui Herlitz kontsern ei olnud veel raskustes, ning intressimääraga, mis oli kõrgem kui kohaldatav võrdlusmäär. Intress oli tagatud pandiga ning kuni maksejõuetusmenetluse tasuti seda regulaarselt. Seetõttu leiab komisjon, et edasilükkamine ei kujutanud endast uut abi.

b) Päästmisabilaenus sisalduv abi ja nõuetest loobumised maksejõuetusmenetluses

- (82) Päästmisabilaenu annab Herlitz kontsernile eeliseid, mida raskustes ettevõtja ei oleks turul saanud. Saksamaa on sellega nõus. Lisaks, nagu allpool näidatakse, on Herlitz AG ja Herlitz PBS AG maksejõuetusmenetluses teatud avaliku sektori võlausaldajate ebaseaduslikud nõuetest loobumised pärit riigiressurssidest ning annavad kontsernile eelise. Seega kujutavad need endast abimeetmeid asutamislepingu artikli 87 lõike 1 tähenduses.

Avaliku sektori võlausaldajad

- (83) Selgitamaks, millised meetmed puudutavad riigiressursse ning on riigile omistatavad, analüüsiti iga võlausaldajat. Komisjon leidis, et avaliku sektori võlausaldajate rühm on suurem sellest, mille esitas Saksamaa. Lisaks avaliku sektori pankadele, Berliini maksuametile, Alfeldi maksuametile, Saksamaa Liitvabariigi Tööhõiveametile, haigekassadele, Berliini liidumaale (sh Liegenschaftsfonds'ile) ja peatolliasutusele on veel kaks avaliku sektori võlausaldajat. Need on vastastikune kindlustusselts (*Pensionsversicherungverein*) ja tööandjate vastutuskindlustusselts (*Berufsgenossenschaft*).
- (84) Vastastikune kindlustusselts määrati 1974. aasta ametipensionikavade seaduse (*Gesetz zur Verbesserung der betrieblichen Altersversorgung, BetrAVG*)⁽¹³⁾ paragrahvi 14 alusel maksejõuetuskindlustuse eest vastutavaks institutsiooniks. Kõnealuse seaduse paragrahvi 10 lõigete 1 ja 2 alusel on vastastikusele kindlustusseltsile *Ausgleichfonds*'i kaudu osamaksete tasumine kõikide tööandjate avalik-õiguslik kohustus.
- (85) Tööandjate vastutuskindlustusselts määrati SGB 7 (Saksa sotsiaalseadustiku, seadusjärgse õnnetusjuhtumikindlustuse seitsmenda raamatu)⁽¹⁴⁾ paragrahvi 144 alusel seadusjärgse õnnetusjuhtumikindlustuse eest vastutavaks institutsiooniks. SGB 7 paragrahvi 150 lõike 1 alusel on tööandjate vastutuskindlustusseltsile osamaksete tasumine kõikide tööandjate avalik-õiguslik kohustus.

⁽¹³⁾ Vt Gesetz zur Verbesserung der betrieblichen Altersversorgung, (BetrAVG), 19. detsember 1974 (BGBl. I, lk 3610).

⁽¹⁴⁾ BGBl. 1996-I, lk 1254.

- (86) Vastastikuse kindlustusseltsi ja tööandjate vastutuskindlustusseltsi olukord sarnaneb olukorrale, mida kirjeldatakse kohtuasjas C-379/98 (*PreussenElektra*)⁽¹⁵⁾ langetatud Euroopa Kohtu otsuse punktis 58. Nende seltside puhul ei loobunud nõuetest mitte otseselt riik, vaid riigi määratud või asutatud avalik-õiguslik või eraõiguslik asutus. Kõnealuste loobumiste puhul loovutati riigi ressursid riigi määratud fondi tehtavate seadusjärgsete osamaksete vormis. Loobumised on omistatavad riigile ka vastavalt Euroopa Kohtu otsusele kohtuasjas C-342/96 (*Hispaania v. komisjon*),⁽¹⁶⁾ sest järelevalvet nende iseseisvate sotsiaalkindlustusseltside üle teostab riik ning neid rahastatakse ettevõtjate osamaksetest.

Erasektori võlausaldajate põhimõtte rakendamine

- (87) Kooskõlas Euroopa Kohtu pretседendiõigusega⁽¹⁷⁾ võrdles komisjon esmalt iga Herlitz kontserni maksejõuetusmenetluses osalenud avaliku sektori võlausaldajat sarnaste erasektori võlausaldajatega. Kuna iga avaliku sektori võlausaldaja kohta olid võrreldavad erasektori võlausaldajad, ei olnud vajadust teha võrdlusi hüpoteetiliste erasektori võlausaldajatega.
- (88) Eraõiguslike võlausaldajate põhimõtte oli täidetud Herlitz kontserni tütarettevõtjate Diplomati, HKV ja Susy likvideerimismenetluses, sest kõigile võlausaldajatele maksti likvideerimismenetluse käigus välja võrdne osa. Pankrotivara võlgade osas käitusid avaliku ja erasektori võlausaldajad sarnasel viisil, sest nende nõuded rahuldati täielikult. Samamoodi järgiti eraõiguslike võlausaldajate põhimõtet järjekohas tagapool asuvate nõuete osas, sest kõnealustest nõuetest loobusid kõik asjaomased avaliku ja erasektori võlausaldajad.
- (89) Järjekohas mitte tagapool olevate võlausaldajate võrdlemise tulemus Herlitz AG ja Herlitz PBS AG menetluses oli samalaadne. Enamikku rühmadest kuulusid järjekohas võrdsete nõuete rahuldamise õigusega võlausaldajad, kuid osa samaste ja võrreldavate õigustega võlausaldajaist oli paigutatud erinevatesse rühmadesse. Selle tagajärjel oli avaliku sektori võlausaldajate loobumine rühmades HAG 3 ja PBS 3 ebaproportsionaalne. Välja arvatud need kaks rühma, vastavad kõik ülejäänud maksejõuetusmenetluse käigus moodustatud võlausaldajate rühmad eraõiguslike võlausaldajate põhimõtte analüüsiks vajalikele võrreldavatele võlausaldajatele.
- (90) HAMSA kohtuotsuse punkti 168 kohaselt on võlausaldajate sarnasust määravad tegurid tagatiste liik ja summa, nõuete privilegeeritud iseloom, võlausaldajate hinnang ettevõtja rekapiitalseerimise muudatuste ja oodatava likvideerimistulude osa kohta. Kõnealuste kriteeriumide järgi otsustades on võlausaldajate rühmad HAG 3 ja HAG 2 sarnased ning peaksid kuuluma ühte rühma koos võrdse õigusega nõuete rahuldamisele. Sama võib öelda ka rühmade PBS 3 ja PBS 5 võlausaldajate kohta.
- (91) Kõik kõnealused rühmad sisaldasid järjekohas mitte tagapool asuvaid nõudeid, mis ei olnud privilegeeritud ning oleksid likvideerimise korral välja makstud võrdsete osadena või poleks üldse välja makstud. Liegenschaftsfonds'i järjekohas tagapool asuv hüpoteek esindab tagatise puudumist maksejõuetusenaariumis, kus pankade järjekohas esimesel kohal asuv hüpoteek ja õigus nõuete eraldi rahuldamisele katsid kogu tagatise väärtuse. Lisaks oli kõigil kõnealustesse rühmadesse kuulunud võlausaldajatel võrdne huvi vältida likvideerimist ning saada kvoodikohane osa käigusoleva kontserni kokkuleppe raames. Hoolimata sellest said kvoodikohase osa ainult rühmadesse PBS 5 ja HAG 2 kuulunud võlausaldajad oma olemasolevate maksejõuetusnõuete põhjal.

⁽¹⁵⁾ Kohtu 13. märtsi 2001. aasta otsus kohtuasjas C-379/98: *PreussenElektra AG v. Schleswag AG, Windpark Reußenköge III GmbH ja Land Schleswig-Holsteini juuresolekul* (EKL 2001, lk I-2099, punkt 58).

⁽¹⁶⁾ Kohtu 29. aprilli 1999. aasta otsus kohtuasjas C-342/96: *Hispaania Kuningriik v. Euroopa Ühenduste Komisjon* (EKL 1999, lk I-2459, punktid 5, 46).

⁽¹⁷⁾ Vt *HAMSA v. komisjon*, *loc. cit.*, lõiked 167–170; *Hispaania v. komisjon*, *loc. cit.*, lõige 46; ning kohtu 29. juuni 1999. aasta otsus kohtuasjas C-256/97: *Déménagements-Manutention Transport SA (DM)* (EKL 1999, lk I-3913, punkt 24).

- (92) Vastupidiselt Saksamaa ettepanekule ei võinud rühmadesse HAG 3 ja PBS 3 kuulunud avaliku sektori võlausaldajad võtta arvesse tulevast seadusjärgset maksu- ja sotsiaalkindlustustulu, et õigustada proportsionaalselt suuremat loobumist. Euroopa Kohtu pretsedendiõigus⁽¹⁸⁾ takistab avalikku sektorit arvesse võtmast tulevase maksu- ja sotsiaalkindlustustulusid, kui otsustatakse, kui suurest osast nõuetest võlgniku kasuks loobutakse. Juhul kui sellised arvestused oleksid lubatud, aetaks segi avaliku sektori ametiasutuse ja avaliku sektori investori roll.
- (93) Vajadust vältida ametiasutuse ja avaliku sektori investori rolli segijamist ei kohaldata ainult turumajandusliku investori põhimõtte, vaid ka eraõigusliku võlausaldaja põhimõtte puhul. Kahe kõnealuse põhimõtte ühesugune olemuslik eesmärk on teha kindlaks, kas avaliku sektori investorid on käitunud erainvestoritega võrreldaval viisil. Kummagi põhimõtte tulemuslikkus oleks kahjustatud, kui ametiasutused võiksid investeerimisalaste otsuste tegemisel arvesse võtta oma tulevase seadusjärgseid tulusid. Maksejõuetus loob eriolukorra, kus avaliku sektori mineviku nõuded (maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed) on võrreldavad erasektori võlausaldajate tsiviilnõuetega. Kõnealune võrdlus on asjakohane vaid mineviku osas, kui võrreldakse olemasolevaid nõudeid.
- (94) Kuigi tulevasel tulul võib olla oma osa loobumisotsustes, ei ole see peamine, mida arvestada. Samuti ei lähtu riik makse kehtestades kasumilootusest. Saksamaa väidet edasi arendades peaksid erasektori võlausaldajad avaliku sektori omadest nõuetest rohkem loobuma, sest loobumised saab maha arvata nende maksubaasist. Lisaks ei seleta Saksamaa, miks teistes võlausaldajate rühmades said sama tüüpi avaliku sektori võlausaldajad samasugustest nõuetest kvoodikohase osa, kuid rühmades HAG 3 ja PBS 3 ei saanud. Samal põhjusel ei tohi loobuda rühma PBS 3 kuulunud Liegenschaftsfonds'i avaliku sektori, ent mitte seadusjärgsest maarendinõudest suuremal määral kui rühma PBS 5 kuulunud avaliku või erasektori nõuetest.
- (95) HANSA kohtuasjas tehtud esimese astme kohtu otsuse punktis 167 rõhutati, et võlgade kustutamise olukorras ei tule avaliku sektori võlausaldajat võrrelda mitte üldist või valdkondlikku struktuuripoliitikat järgiva erainvestoriga, vaid pigem erasektori võlausaldajaga, kes püüab saavutada, et finantsraskustes olev ettevõtja rahuldaks võimalikult suure hulga tema nõuetest. See kinnitab era- ja avaliku sektori võlausaldajate võrdset huvitatust saada kvoodikohane osa oma nõuetest maksejõuetusmenetluses.

P ä ä s t m i s - j a ü m b e r k o r r a l d u s a b i s u m m a

- (96) Päästmisabi summa vastab 963 855,42 miljoni suurusele päästmisabilaenule. Maksejõuetusmenetluse käigus tehtud loobumistest tulenev abi Herlitz'i kontsernile vastab ühelt poolt rühmadesse PBS 3 ja HAG 3 kuulunud avaliku sektori võlausaldajate loobumiste ning teisalt rühmadesse PBS 5 ja HAG 2 kuulunud võlausaldajate loobumiste proportsionaalsele erinevusele.
- (97) Herlitz AG maksejõuetusmenetluses ei käitunud rühma HAG 3 kuulunud avaliku sektori võlausaldaja samal viisil kui võrreldavad rühma HAG 2 kuulunud erasektori võlausaldajad. Seega on rühma HAG 3 loobumised riigiabi, mille summa on suurem kui tema loobunud osa ja erasektori nõuetest loobunud osa vahe. See on nii kasvõi sellepärast, et erasektori asutused ei oleks loobunud sellisel määral ilma avaliku sektori võlausaldajate suurema loobumiseta. Samamoodi võib olla oluline mitte ainult nõuetest loobumise osakaal, vaid ka kogusumma igas võlausaldajate klassis. Sellistes tingimustes võib abisumma olla ükskõik kui suur – kuni 100 % loobunud nõudest. Siiski ei ole käesoleval juhul vaja kõnealust summat täpselt välja arvutada, sest isegi kui see on 100 % loobunud nõudest, on abi ikkagi ühisturuga kokkusobiv.

⁽¹⁸⁾ Vt esimese astme kohtu otsus liidetud kohtuasjades T-228/99 ja T-233/99: Westdeutsche Landesbank Girozentrale ja Land Nordrhein-Westfalen v. Euroopa Ühenduste Komisjon (EKL 2003, lk II-435, punkt 272); kohtu 28. jaanuari 2003. aasta otsus kohtuasjas C-334/99: Saksamaa Liitvabariik v. Euroopa Ühenduste Komisjon (EKL 2003, lk I-1139, punkt 134); kohtu 14. septembri 1994. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-278/92, C-279/92 ja C-280/92: Hispaania Kuningriik v. Euroopa Ühenduste Komisjon (EKL 1994, lk I-4103, punkt 22).

- (98) Sama arutluskäik kehtib ka Herlitz PBS AG maksejõuetusmenetluse riigiabi puhul, mille tagajärjeks on rühmas PBS 3 loobunud nõuete ja rühma PBS 5 kuulunud võrreldavate erasektori võlausaldajate loobumiste erinev osakaal.

2. Hindamine suuniste valguses

- (99) Päästmisabilaen ja ebaoproportsionaalsed loobumised andsid Herlitz kontsernile eelise, vähendades kulutusi, mida kontsern oleks tavaolukorras pidanud tegema, ning võimaldades kontserni ümberkorraldusmenetlust. Seetõttu peab komisjon hindama, kas kõnealuseid meetmeid võib pidada ühisturuga kokkusobivaks.
- (100) Kuna abimeetmeid ei antud ühegi komisjonis heakskiidetud kava kohaselt, ei saa abi hinnata *ad hoc* abina. Asutamislepingu artikli 87 lõiked 2 ja 3 näevad ette tingimused, millal abi on ühisturuga kokkusobiv või millal võib seda pidada ühisturuga kokkusobivaks. Artikli 87 lõike 3 punkt c on käesoleva juhtumi puhul asjakohane, sest abimeetmete eesmärk oli võimaldada vastuvõtja päästmist ja ümberkorraldamist ning üheleegi muule artikli 87 lõigetes 2 ja 3 mainitud erandile ei ole tuginetud ja neid ei saa kohaldada.
- (101) Suunistes näeb komisjon ette tingimused asutamislepingu artikli 87 artikli 3 punkti c kohase kaalutusõiguse positiivseks kasutamiseks. Kuna Saksamaa esitatud teave näitab, et hinnatav abi anti abisaajale pärast suuniste jõustumist, kohaldatakse suuniste kõnealuste meetmete suhtes.⁽¹⁹⁾
- a) *Abisaaja*
- (102) Komisjon käsitab kõigi uuritud abimeetmete saajana kogu Herlitz kontserni, mitte kõnealuse kontserni üksikuid ettevõtjaid. Järeldus põhineb Herlitz kontserni tihedasti kokkupõimunud struktuuril ning ülesannete ja varade süsteemsel jaotamisel kahe peamise ettevõtja (Herlitz AG ja Herlitz PBS AG) ning nende tütarettevõtjate vahel.
- (103) Herlitz kontsern esineb ja käitub turul üheainsa ettevõtjana. Näiteks sõlmis lepingu Berliin-Tegeli kinnistu hoonestamisõiguse kohta Berliini liidumaaga Herlitz AG, kuigi rendinõue registreeriti ja sellest loobuti ainult Herlitz PBS AG maksejõuetusmenetluses. Näiteks avaldas Herlitz kontsern kooskõlas Saksamaa äriseadustiku artikliga 290 koondbilansi ning Herlitz kontserni võlausaldajad kohtlesid Herlitz kontserni üheainsa ettevõtjana, kui nad võtsid ühehäälselt vastu Herlitz AG ja Herlitz PBS AG paralleelsed ja omavahel seotud maksejõuetuskavad.
- (104) Herlitz AG, Herlitz PBS AG ja FOP asuvad kõik abipiirkondades (Berliin/eesmärk 2, mis on hõlmatud artikli 87 lõike 3 punktiga c; Brandenburg, mis on hõlmatud artikli 87 lõike 3 punktiga a). Herlitz kontsern ei olnud maksejõuetusmenetlusele eelneva kümne aasta pikkuse ajavahemiku jooksul saanud ümberkorraldusabi.

b) *Raskustes ettevõtja*

- (105) Suuniste jaos 2.1. on defineeritud raskustes ettevõtja. Herlitz kontserni võib pidada suuniste punkti 5 alapunkti a kohaselt raskustes ettevõtjaks, sest see on piiratud vastutusega ettevõtte, kes kaotas enam kui poole oma registreeritud kapitalist 12kuulise ajavahemiku jooksul 31. detsembrist 2000 kuni 31. detsembrini 2001. Kontserni registreeritud kapitali suurus on esitatud järgmises tabelis.

⁽¹⁹⁾ Vt suuniste punkt 101.

Tabel 4

(miljonites eurodes)

	31.12.1998	31.12.1999	31.12.2000	31.12.2001
Registreeritud kapital	94,8	94,8	94,8	46,5

Allikas: Herlitz kontserni 1999. aasta ja 2001.–2002. aasta aruanded.

- (106) Lisaks oli Herlitz kontserni raskustes juba vähemalt alates 2002. aasta aprillist, samuti suuniste punkti 5 alapunkti c kohaselt, sest ta täitis Saksa õiguse kohased kriteeriumid kollektiivse maksejõuetusmenetluse läbiviimiseks. Nagu eelpool kirjeldatud, nõudis mitu Herlitz kontserni kuuluvat ettevõtjat maksejõuetusmenetlust 2002. aasta aprillis.
- (107) Seetõttu oli Herlitz kontserni raskustes alates 31. detsembrist 2001, sest ta oli kõnealusele kuupäevale eelnenu 12 kuu jooksul kaotanud rohkem kui poole kontserni registreeritud kapitalist. Raskustes ettevõtjana oli Herlitz kontserni nii päästmis- kui ümberkorraldusabikõlblik.

3. Päästmisabilaenu analüüs

- (108) Päästmisabilaenu andis ILB. Avalik-õiguslik institutsioon ILB loodi 1992. aastal ülesandega toetada Brandenburg liidumaad kohaliku tööstuse edendamiseks seotud tegevustes. See ei ole kommertsbank Saksa äriseadustiku alusel ning kasum ei ole panga tehingute peaesmärk. Pank käitub Brandenburg liidumaa arengu- ja struktuuripangana ning on liidumaa pideva järelevalve all. Panga riiklikku järelevalvet teostavad Brandenburg liidumaa rahandusministeerium ja üksikprojektide nõustamiseks loodud edendamiskomiteed. ⁽²⁰⁾ Seega on komisjon seisukohal, et kõnealune meede on omistatav riigile.
- (109) Päästmisabilaenu annab Herlitz kontsernile eelised, mida raskustes ettevõtte turul ei oleks saanud. Kuna Saksamaa tunnustab, et kõnealune laenu on abi, ei pea komisjon vajalikuks kohaldada turumajandusliku investori põhimõtet. Järelikult sisaldab päästmisabilaenu riigiabi elemente asutamislepingu artikli 87 lõike 1 tähenduses ning seda tuleb vastavalt hinnata. Suunised näevad sellise abi jaoks ette selged tingimused.
- (110) Esiteks peab abi koosnema likviidsusabist laenugarantiide kujul või tavalise kommertsintressimääraga laenu kujul. Päästmisabilaenu oli selle nõudmisega kooskõlas ja selle intressimäär ületas komisjoni viiteintressi. ⁽²¹⁾
- (111) Teiseks peavad laenu õigustama tõsised sotsiaalsed raskused ning laenu ei tohi olla mingisuguseid põhjendamatuid kahjulikke mõjusid teiste liikmesriikide tööstuse olukorrale. Komisjon võib võtta arvesse, et Herlitz kontserni on Berliini ja Brandenburgi abipiirkondades suur tööandja. Viivitamatu, korrapärase maksejõuetuse tagajärjeks oleksid tõsised sotsiaalsed raskused. Komisjon hindab kahjulikke mõjusid teiste liikmesriikide tööstuse olukorrale päästmisabilaenu üleminekuperioodi jooksul piiratuks ja põhjendatuks.
- (112) Kolmandaks, kuigi päästmisabilaenu andmisest algselt komisjoni ei teavitatud, esitas Saksamaa ametliku uurimismenetluse käigus tõendid, et laenu on täielikult tagasi makstud.

⁽²⁰⁾ Vt ILB kodulehekülge: www.ilb.de

⁽²¹⁾ Komisjon kehtestas Saksamaa suhtes viitemäärana 5,06 % alates 1.1.2002 ja 4,80 % alates 1.1.2003, vt http://europa.eu.int/comm/competition/state_aid/others/reference_rates.html

- (113) Neljandaks peab abi piirduma summaga, mis on vajalik ettevõtja käiguhoidmiseks. Komisjon leiab, et see tingimus on täidetud. Päästmisabilaenu kasutati ainult siis, kui likviidsuslaenu ei suutnud enam katta 2002. aasta sügisel kooliaasta alguse rutiinsete tarnete tõttu suurenenud likviidsusvajadusi. Isegi pärast päästmisabilaenu saamist püsis Herlitz PBS AG likviidsustase 2002. aasta augustist septembrini madal.
- (114) Lõpetuseks, abi tuleb maksta ainult ajavahemikuks, mida vajatakse vajaliku ja teostatava ümberkorralduskava väljatöötamiseks. Kõnealune ajavahemik ei tohi olla pikem kui kuus kuud, välja arvatud juhul, kui seda õigustavad eriasjaolud. Käesoleval juhul toimus tegelik väljamakse alles 24. juulil 2002. aastal, kuigi otsus päästmisabilaenu anda tehti 10. mail 2002. aastal, ning tagasimakse toimus täpselt kuus kuud pärast väljamakset. Lisaks toimus tagasimakse enne, kui komisjon pidi võtma vastu otsuse maksejõuetuskavades sisalduvate meetmete kohta. Kokkuvõttes täidab päästmisabilaenu suuniste kriteeriume ning on kokkusobiv ühisturuga.

4. Ümberkorraldus maksejõuetuskavade kaudu

a) Elujõulisuse taastamine

- (115) Herlitz AG ja Herlitz PBS AG menetluses heakskiidetud maksejõuetuskavad sisaldasid järgmisi operatiivmeetmeid kontserni elujõulisuse taastamiseks: ettevõtja ülevõimsuse vähendamine, tehaste müük, tütaretevõtjate sulgemine, negatiivsete finantstulemuste parandamine, kulude vähendamine ja optimeerimine. Kontserni tegevused tuli taandada seni kahjustamata põhitegevusele.
- (116) Herlitz kontserni areng on olnud kooskõlas maksejõuetuskavade osa moodustanud finantskavadega. Selle tulemusena oli kontserni 2003. aasta ettevõtlustulu enne intressi- ja finantsmakseid 7,2 miljonit eurot ning kogukäive 346,6 miljonit eurot. Nende arvude põhjal on 2003. aasta kasumimarginaal, arvestamata intressi- ja finantsmakseid (*Umsatzrendite vor Finanzierungsaufwendungen*), 2 %, mis vastab sektori keskmisele. Rahakäive enne intresse ja finantskulusid oli 2003. aastal ligikaudu 14 miljonit eurot.
- (117) 2004. aastaks ootab Herlitz kontsern enne intresse ja finantsmakseid tegevustulu [5–10] * miljoni euro ulatuses ning [250–300] * miljoni euro suurust toodangut ^(a) (müük ja muutused valmistoodete loendis). Selle tagajärjel on kasumimarginaal, arvestamata intressi- ja finantsmakseid, [2–4] * %. Siia maani on tegelikud tulemused õigustanud Herlitz kontserni ootusi. Seega on eeltoodu põhjal selge, et ümberkorralduskavad on loonud aluse Herlitz kontserni elujõulisuse taastamiseks.

b) Miinimumiga piirduv abi

- (118) Herlitz kontsern oli juba enne maksejõuetusmenetlust viinud ellu ümberkorraldusmeetmeid. Ümberkorralduse arvestuslikud kulud olid ligikaudu 20,6 miljonit eurot, millest 9,3 miljonit eurot kulus lahkumistoetusteks, 6,2 miljonit kulumiks ja parandusteks ning 5,1 miljonit eurot kolimis-, sulgemis- ning nõustamiskuludeks. Otseselt 2002. aastal maksejõuetusmenetluse käigus tarvitusele võetud ümberkorraldusmeetmetega seotud kulud ulatusid 6,9 miljoni euroni (lahkumistoetused ja maksejõuetusmenetlusega seotud kulud).
- (119) Põhiosa ümberkorraldusega seotud kuludest kandis ettevõtja ja selle võlausaldajad. Kontserni aktsionärid on andnud oma osa, jättes dividendid välja võtmata alates 1997. aastast. Positiivne rahakäive reinvesteeriti kontserni. Maksejõuetusmenetluse alguses andis pankade konsortsium kontsernile "uue", 15 miljoni euro suuruse likviidsuslaenu, mida pikendati (uuendati) kaks korda kuni 17. novembrini 2003. aastal, mil see maksti täielikult tagasi. Kõnealune laenu kattis kontserni hooajalised likviidsusvajadused ning seda võib uuesti anda 2004. aasta juunis. Lisaks kõnealusele laenule on pangad pikendanud olemasolevaid laene, millest ei ole loobutud, veel üheks aastaks kuni 2004. aasta märtsini.

^(a) Sisuline viga.

(120) Juhul kui me aktsepteerime enne maksejõuetusmenetluse algust tehtud ümberkorralduskulud, ületab omaosalus 95 % (27,5 miljonit eurot). Kui me aga võtame arvesse maksejõuetusmenetlusega otseselt seotud kulud, on omaosalus 83,01 % (6,9 miljonit eurot). Kuna mõlemal juhul on omaosalus märkimisväärne, võib ümberkorraldusabi lugeda miinimumiga piirduvaks.

c) Põhjendamatu konkurentsimoontuste vältimine

(121) Herlitz kontsern võttis järgmised lõplikud kompenseerivad meetmed võimsuse piiramise kujul: kolme ümbrikumasina sulgemine, ofset-trükimasina ja salvärätikumasina müük; jugavalutootmisalast loobumine; Portugali, Austria ja Prantsusmaa tütaretevõtjate sulgemine või müük, ladustamisvõimsuse vähendamine ning personali vähendamine 630 töötaja võrra.

(122) Ümberkorraldusperioodi jooksul omandas kontsern kontrolli endise ühissetvõtte eCom üle väärtusega [...] * miljonit eurot, ettevõtte Mercoline üle väärtusega [...] * miljonit eurot ning ostis oma tütaretevõtjate likvideerimisprotsessis tagasi osa varadest väärtusega [...] * miljonit eurot. [Käesolevas lõigus esitatud kolm summat on 1–3 miljonit eurot.] Makstud summad olid suhteliselt väikesed, kõnealuste ettevõtete ülesanne ja varad olid kooskõlas eesmärgiga vähendada kulusid, keskenduda põhitegevusele ning pöörata enim tähelepanu logistilistele ja administratiivsetele ülesannetele. Seega on komisjon nõus, et kõnealused investeeringud olid hädavajalikud elujõulisuse taastamiseks, ilma et nendega oleks kaasnenud konkurentsi põhjendamatu moonutamine.

(123) Asjaomastel turgudel ei ole ülevõimsust. Herlitz kontsernil on ligikaudu [5–15 %] * osa Saksamaal ja [3–17 %] * osa Euroopa Liidus. Võttes arvesse väikest turuosa ning riigiabi väikest summat, võib lisainvesteeringuid käsitada vajalikena ja põhjendamatu konkurentsi moonutamist mitte esindavatena. Kokkuvõttes täidab ümberkorraldusabi suuniste tingimused ning on ühisturuga kokkusobiv.

VI. KOKKUVÕTE

(124) Eeltoodud silmas pidades on komisjon jõudnud järeldusele, et päästmisabi ja ümberkorraldusabi vastavad suunistes ettenähtud tingimustele ning on seega ühisturuga kokkusobivad, ning

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA OTSUSE:

Artikkel 1

Riigiabi, mida Saksamaa andis Herlitz kontsernile päästmis- ja ümberkorraldusabi kujul, on asutamislepingu artikli 87 lõike 3 punkti c tähenduses ühisturuga kokkusobiv.

Artikkel 2

Käesolev otsus on adresseeritud Saksamaa Liitvabariigile.

Brüssel, 30. juuni 2004

Komisjoni nimel
komisjoni liige
Mario MONTI